

УДК 7.05:7.01:7.05.6

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/98-2-6>

Ігор ЛУЦЕНКО,
orcid.org/0000-0003-1608-5742
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри рисунку
Закарпатської академії мистецтв
(Ужгород, Україна), *Lutcenko07@gmail.com*

Антон КОВАЧ,
orcid.org/0000-0002-3687-733X
доцент кафедри рисунку
Закарпатської академії мистецтв
(Ужгород, Україна), *anton.kovach62@gmail.com*

Антіла КОПРИВА,
orcid.org/0000-0002-8750-3000
кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри образотворчого мистецтва
Закарпатської академії мистецтв
(Ужгород, Україна), *kopriva71@gmail.com*

РОЛЬ РИСУНКА, ЖИВОПИСУ ТА КОМПОЗИЦІЇ У СТВОРЕННІ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ

Автори у статті досліджують вивчення ролі рисунка, живопису та композиції як фундаментальних складників у процесі створення цілісного художнього образу. Малюнок розглядається не просто як технічна вправа, а як основа образотворчої грамоти, що формує художнє бачення та розуміння пропорцій і форми. Саме він дозволяє художнику глибинно пізнавати навколишню дійсність, аналізувати форму та водночас відтворювати її у формі суб'єктивного художнього образу (Осадча, 2025).

У статті авторським колективом особливу увагу приділено ролі академічного рисунка як основи професійної художньої підготовки. Він формує базові професійні навички: гостроту спостереження, розуміння лінійної та повітряної перспективи, майстерність тональної градації, передачу об'єму через світлотіньові відношення та відтворення матеріальності предметів.

У статті автори акцентують увагу на нерозривному взаємозв'язку між процесами пізнання та творчості. Малюнок може мати навчальний характер, спрямований на опанування природи, або бути самостійним творчим актом, проте в обох випадках він служить фундаментом для подальшого розвитку митця. Окремий акцент зроблено на аналізі композиційних принципів у портретному мистецтві. Автор доводить, що вдала композиція дозволяє передати не лише зовнішню схожість із моделлю, а й розкрити її внутрішній світ, темперамент та складний психологічний стан (Іванов, 2013).

Авторським колективом розглядаються ключові ознаки композиційної побудови – цілісність, наявність смислової домінанти та візуальна врівноваженість. Досліджується роль взаємодії головного об'єкта з фоновим середовищем, використання різких тональних контрастів та м'яких колористичних нюансів. На прикладі еволюції портрета від епохи Ренесансу до XIX століття продемонстровано, як видатні майстри – від Джотто та Боттічеллі до Леонардо да Вінчі, Рембрандта та Тіціана – послідовно вдосконалювали композиційні засоби для досягнення максимальної виразності.

Автори статті доходять висновку, що повноцінна професійна підготовка художника неможлива без глибокого володіння технікою малюнка та законами композиції. Саме вони структурують художню уяву та формують композиційне мислення, необхідне для успішної реалізації в живописі, скульптурі, аерографії чи архітектурі. Малюнок і композиція постають головними інструментами, що забезпечують твору гармонійність, інтелектуальну глибину та емоційний вплив на глядача.

Ключові слова: *рисунок, малюнок, живопис, композиція, художній образ, академічний рисунок, образотворче мистецтво, художня грамота, техніка малюнка, колір, форма, простір, перспектива, естетика, творчий процес, художній стиль.*

Ihor LUTSENKO,*orcid.org/0000-0003-1608-5742**PhD in Art Studies,**Associate Professor at the Department of Drawing
Transcarpathian Academy of Art
(Uzhhorod, Ukraine), Lutcenko07@gmail.com***Anton KOVACH,***orcid.org/0000-0002-3687-733X**Associate Professor at the Department of Drawing
Transcarpathian Academy of Art
(Uzhhorod, Ukraine), anton.kovach62@gmail.com***Attila KOPRIVA,***orcid.org/0000-0002-8750-3000**Candidate of Art History, Associate Professor,
Head of the Department of Fine Arts
Transcarpathian Academy of Arts
(Uzhhorod, Ukraine), kopriva71@gmail.com*

THE ROLE OF DRAWING, PAINTING, AND COMPOSITION IN CREATING THE ARTISTIC IMAGE

The authors of the article investigate the study of the role of drawing, painting, and composition as fundamental components in the process of creating a holistic artistic image. Drawing is considered not merely as a technical exercise but as the foundation of visual literacy, shaping artistic vision and understanding of proportion and form. It enables the artist to deeply perceive the surrounding reality, analyze forms, and simultaneously reproduce them in the form of a subjective artistic image (Osadcha, 2025).

The article pays particular attention to the role of academic drawing as the basis of professional artistic training. It develops essential professional skills: sharpness of observation, understanding of linear and aerial perspective, mastery of tonal gradation, conveying volume through light and shadow relationships, and reproducing the materiality of objects.

The authors emphasize the inseparable connection between the processes of cognition and creativity. Drawing can have an educational character aimed at mastering nature or be an independent creative act; in both cases, it serves as the foundation for the further development of the artist. A separate focus is given to the analysis of compositional principles in portrait art. The author demonstrates that successful composition allows not only the depiction of external likeness but also the revelation of the model's inner world, temperament, and complex psychological state (Ivanov, 2013).

The article examines the key features of compositional structure – integrity, the presence of a semantic dominant, and visual balance. It studies the interaction of the main object with the background environment, the use of sharp tonal contrasts, and subtle color nuances. Using the evolution of the portrait from the Renaissance to the 19th century as an example, it is shown how prominent masters – from Giotto and Botticelli to Leonardo da Vinci, Rembrandt, and Titian – consistently improved compositional techniques to achieve maximum expressiveness.

The authors conclude that comprehensive professional training of an artist is impossible without deep mastery of drawing techniques and the laws of composition. They structure artistic imagination and develop compositional thinking necessary for successful realization in painting, sculpture, airbrush work, or architecture. Drawing and composition are the main tools that provide harmony, intellectual depth, and emotional impact on the viewer.

Key words: *drawing, sketch, painting, composition, artistic image, academic drawing, visual arts, artistic literacy, drawing technique, color, form, space, perspective, aesthetics, creative process, artistic style.*

Постановка проблеми. Досвідчений художник завжди починає зі рисунка. Це не просто спосіб відтворити форму предмета – рисунок допомагає уважно спостерігати за світом, розуміти пропорції, просторові взаємозв'язки та створювати власний художній образ. Малювання з натури розвиває спостережливість, тренує око і водночас допомагає краще пізнати навколишній світ, його деталі та настрої.

Під час навчання художник освоює різні техніки: лінійну та повітряну перспективу, роботу зі

світлом і тінню, відчуття об'єму та фактури предметів, а також різноманітні способи штрихування. Ці навички потрібні не лише для графіки, а й для живопису, ілюстрації чи аерографії. Вони формують базу, на якій художник згодом буде свій стиль і виразність (Лагутенко, 2007).

Тональний рисунок допомагає відчути форму предмета у просторі та зрозуміти, як різні частини взаємодіють між собою. Робота з кольором і тоном дозволяє правильно розташувати форми, передати

ритм дії та емоційний настрій сцени. Завдяки композиційним рішенням художник може підкреслити характер персонажів, відтворити пропорції й взаємозв'язки об'єктів, створюючи цілісний і завершений образ, що виглядає живо та переконливо. Поєднання рисунка, живопису та композиції формує професійні навички художника і дає можливість створювати виразні, живі та переконливі художні образи, які захоплюють глядача і передають задум автора (Музика, 2024).

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання ролі рисунка, живопису та композиції у формуванні художнього образу активно досліджували такі українські мистецтвознавці та художні педагоги, як С. Брильов, В. Козік, К. Хівренко, Т. Петухова та О. Осадча, які аналізували взаємодію технік рисунка і живопису, методи композиційного поєднання та їх вплив на формування професійного мислення й художньої образності.

Особливу увагу заслуговує стаття С. Брильова та В. Козіка (2025) «Роль живопису, рисунка і скульптури у формуванні мислення архітектора та дизайнера», де підкреслено, що рисунок фіксує ідеї й структуру, живопис формує відчуття кольору та емоцій, а композиція забезпечує гармонію форм і простору, що робить їх інтеграцію ключовою для створення цілісного художнього середовища (Брильов, Козік, 2025; Музика, 2024).

Дослідження Т. Петухової (2025) висвітлює роль матеріалу: олія забезпечує глибину та багатшаровість, акрил – можливість експериментів і гібридизації з медіа-артом, що підкреслює адаптацію класичних технік у сучасному мистецтві.

Психологічні аспекти художньої творчості висвітлювалися в працях В.Г. Ананьєва, А.Б. Богоявленської, В.М. Гордона, Г.С. Костюка, О.П. Леонтьєва, С.Л. Рубінштейна, О.П. Рудницької, М.М. Волкова, Л.С. Виготського, І.А. Зазюна, Б.С. Мейлаха, В.О. Моляко, А.П. Пономарьова, В.А. Раппорта, П.М. Якобсона та інших. Їхні дослідження дозволяють поєднати аналіз технічних засобів із психологічними механізмами творчості, зокрема розвитком креативності, мисленням у процесі створення художнього образу та емоційною виразністю.

Зарубіжні дослідження підтверджують важливість традиційних художніх дисциплін у розвитку креативності та професійних компетентностей. Так, систематичний огляд Samaniego, Usca, Salguero та Quevedo (2024) показує, що рисунок, живопис та інші творчі практики відіграють ключову роль у формуванні креативного мислення й міждисциплінарних навичок студентів мистецтва та дизайну. Дослідження Wang, Zhang та

Ran (2023) аналізує процеси творчої реалізації у мистецькій освіті та демонструє, як поєднання рисунка, живопису та композиції сприяє розвитку критичного мислення, планування творчого процесу та емоційної виразності художніх робіт.

Таким чином, наукові джерела як вітчизняні, так і зарубіжні забезпечують ґрунтовну базу для вивчення взаємозв'язку рисунка, живопису та композиції, визначення принципів їх інтеграції у сучасні художні твори та цифрові проєкти, а також для оцінки їх ролі у формуванні професійного мислення, художньої образності, культурної самобутності ХХІ століття та з урахуванням психологічних механізмів творчості (Музика, 2024).

Мета статті – теоретично дослідити роль рисунка, живопису та композиції у створенні художнього образу, визначити їхні функції як основних засобів художньої виразності, проаналізувати взаємозв'язок формоутворювальних і кольорових елементів твору та окреслити принципи композиційної організації, що забезпечують цілісність і емоційно-естетичну сприйнятність художнього образу.

Виклад основного матеріалу. Практичне застосування рисунка дозволяє художнику точно передати характер об'єкта, створити базу для колірної вирішення та посилити виразність образу. Через нього художник встановлює контакт із задумом, фіксує перші інтуїтивні прозріння та закладає композиційний каркас майбутнього твору. Лінія, штрих і тональність надають образу конкретність, об'ємність і емоційну виразність (Арнхейм, 2012).

Головні функції рисунка – підготовча, аналітична та дослідницька. Підготовча полягає у попередньому опрацюванні композиції, визначенні загальної схеми, домінант і акцентів, що допомагає уникнути помилок на стадії живопису чи скульптури. Аналітична спрямована на вивчення форми, пропорцій, пластики, переходів світла й тіні та характеру поверхні. Дослідницька включає перспективний аналіз: лінійна, повітряна та тональна перспектива створюють глибину простору, організують композиційний ритм і спрямовують погляд глядача (Да Вінчі, 2013).

Важливу роль відіграє ескіз – не просто начерк, а інтелектуальний і емоційний інструмент формування ідеї. На його стадії художник експериментує з ракурсами, композицією та емоційним забарвленням, перевіряє життєздатність образу та відкидає невдалі варіанти. Тут народжується неповторний «почерк» автора, що визначає стиль твору і зберігає динаміку та слід творчого пошуку. Ескіз дозволяє поєднати технічну точність із віль-

ним експериментом, розкривати потенціал композиційних рішень і формувати внутрішню логіку твору ще до завершення основної роботи.

Приклади видатних майстрів підтверджують значення рисунка. Леонардо да Вінчі у «Кодексі про політ птахів» і підготовчих студіях до «Таємної вечери» закладав форму, пропорції та філософську глибину, використовуючи рисунок для наукового й художнього аналізу. Мікеланджело в ескізах до стелі Сікстинської капели визначав пластику тіла та драматичний характер образу, передаючи напругу та емоційний стан персонажів. Пікассо у серіях ескізів до «Авіньйонських дівчат» і «Гернікі» показував, як рисунок трансформує реалістичний образ у кубістичну форму, досліджуючи нові способи передачі простору та руху. В українській традиції Тарас Шевченко в сепіях і олівцевих портретах поєднував психологічну основу образу з соціальним і національним змістом, використовуючи рисунок як засіб проникнення в характер та емоції персонажів (Степовик, 1984).

Таким чином, рисунок є незамінним фундаментом художнього образу, поєднуючи технічну точність, композиційну структуру та емоційну насиченість. Сучасна художня освіта й практика продовжують ставити його в центр підготовки митця, визнаючи універсальною мовою, що об'єднує думку, техніку і почуття.

Живопис – це не просто зображення світу, який ми бачимо. Це спосіб передати те, що складно висловити словами: настрій, переживання, внутрішній стан людини. Саме тому він завжди був і залишається одним із найсильніших засобів візуалізації в мистецтві. На відміну від фотографії чи цифрової графіки, тут важлива сама матерія – фарба, мазок, поверхня полотна (Музика, 2024). Усе це створює особливу «живу» присутність образу.

Головну роль у живописі відіграють колір, світло і фактура. Вони працюють разом і формують цілісне враження від картини.

Колір – це перше, що ми відчуваємо. Він одразу задає настрій. Теплі відтінки можуть передавати напругу, енергію, навіть тривогу, а холодні – спокій або відстороненість. Дуже добре це видно у роботах Вінсента ван Гога, особливо в картині «Зоряна ніч». Там нічне небо ніби рухається, «живе», і ми відчуваємо не просто пейзаж, а стан самого художника (Іттен, 1961)

Світлотінь додає глибини. Завдяки світлу і тіні зображення перестає бути плоским, з'являється об'єм і навіть певна драматургія. У картинах Рембрандта ван Рейна, наприклад у творі «Нічний дозор», світло ніби підказує, на що нам дивитися,

і допомагає відчути характери людей та їхній настрій (Да Вінчі, 2013).

Фактура – це вже про дотик, навіть якщо ми не торкаємося картини. Гладка поверхня створює відчуття спокою, а грубі, різкі мазки – навпаки, напруги чи внутрішнього неспокою. У творах Едварда Мунка або Джексона Поллока саме мазок багато «говорить» про емоції – інколи більше, ніж сам сюжет.

Символіка кольору в живописі – це ціла мова, якою художники спілкуються з глядачем без слів. Колір майже ніколи не буває «нейтральним»: він несе емоційне, культурне, релігійне чи психологічне навантаження. Те, що ми відчуваємо від картини, часто починається саме з кольору, ще до того, як мозок встигає розпізнати сюжет.

Червоний – пристрасть, любов, кров, гнів, влада, небезпека чи жертва. Наприклад, Пітер Пауль Рубенс у своїх динамічних батальних і міфологічних композиціях використовував насичений червоний, щоб передати енергію і драму. У ХХ столітті Пабло Пікассо в «Герніці» (1937) червоний і чорний акцентують жах і насильство війни.

Синій – спокій, безмежність, духовність, меланхолія. У Вінсента ван Гога синій у «Зоряній ночі» відображає внутрішній неспокій і водночас космічну гармонію. Клод Моне в «Водяних лілях» і «Руанському соборі» досліджує відтінки синього залежно від часу доби і настрою (Гоген, 1903).

Жовтий – світло, радість, енергія, але й хвороба або зрада. Ван Гог у «Соняшниках» і «Пшеничних полях» робив жовтий майже агресивним, передаючи внутрішній вогонь і тривогу художника.

Зелений – природа, життя, надія, відродження, але й задрість або хвороба. У романтиків, як Каспар Давид Фрідріх, зелений ліс символізує спокій і загадковість; у Джексона Поллока абстрактні зелені мазки створюють відчуття хаосу природи.

Чорний і білий – чорний: смерть, таємниця, траур, елегантність; білий: чистота, невинність, світло, а в деяких культурах – колір жалоби. Казимир Малевич у «Чорному квадраті» (1915) зробив чорний символом «нуля форм» і чистої духовності.

Фіолетовий (пурпурний) – королівська влада, розкіш, містика. У творах Густава Клімта фіолетовий і золотий разом створюють атмосферу еротизму та духовної вишуканості.

В Іттена у книзі «Мистецтво кольору» (1961) представлена власна теорія впливу кольору на сприйняття: жовтий – «земний», тривожний; синій – «небесний», веде до спокою; червоний – життєвий, але може бути агресивним. Колір впли-

ває на душу безпосередньо, без сюжету (Іттен, 1961).

Сьогодні в цифровому живописі та AI-мистецтві символіка кольору зберігається, але стає більш гнучкою. Художники в Procreate або Midjourney свідомо порушують традиційні правила, щоб викликати сильні емоції – наприклад, роблять небо червоним для створення дисонансу.

Сьогодні до традиційного живопису додалися цифрові можливості. У програмах на кшталт Adobe Photoshop чи Procreate художник може працювати з кольором і світлом без обмежень: легко змінювати, експериментувати, пробувати різні варіанти. З'явилося і мистецтво, створене за допомогою штучного інтелекту – Midjourney, DALL·E. Тут ідея та опис стають головними, а саме зображення виникає як результат алгоритму. Це відкриває нові можливості, але й змушує задуматися: де межа між людиною і машиною в творчості.

Також активно розвивається 3D-графіка – у Blender чи Unreal Engine 5 створюють не просто картини, а цілі світи, в які можна «зайти» і взаємодіяти з ними.

Отже, живопис нікуди не зник – він змінився і розширився. Класичні елементи – колір, світло, фактура – залишилися основою, але тепер вони працюють і в цифровому середовищі. І головне тут не інструмент, а здатність передати відчуття, стан і думку. Саме це і робить мистецтво живим.

У мистецтвознавстві композиція не є простим «розміщенням елементів на площині». Це жива, динамічна система, яка організовує всі складові художнього твору в єдине ціле. Саме через композицію митця передає не лише зображення, а й емоційний стан, ідею, внутрішній ритм життя. Основними її принципами є гармонія, ритм, баланс і акцентування – чотири «стовпи», на яких тримається цілісність сприйняття (Іванов, 2013).

Гармонія – це не просто «красиво», а стан рівноваги, коли кожен елемент ніби дихає в унісон з іншими. Вона виникає тоді, коли колір, форма, лінія та фактура знаходять спільну мову. Уявіть полотно, де теплі та холодні тони не суперечать, а доповнюють одне одного, як у роботах Клод Моне або Поль Сезанн. Без гармонії з'являється хаос, навіть якщо техніка бездоганна.

Ритм – це пульс твору. Він може бути спокійним і повільним, як у споглядальних пейзажах Ісаак Левітан, або стрімким і рваним, як у футуристичних композиціях Джакомо Балла. Ритм створюється повторенням форм, ліній, кольорів або інтервалів. Він веде погляд глядача, змушує серце битися в такт із художнім задумом. Завдяки

ритму статична картина оживає й починає «рухатися» в часі сприйняття.

Баланс – це відчуття стабільності або навмисної нестабільності. Він буває симетричним (класичним) і асиметричним (динамічним). Асиметричний баланс, наприклад, у роботах Вінсент ван Гог або Каміль Піссарро, цікавіший саме тим, що тримає глядача в напрузі: здається, що все ось-ось зрушиться, але залишається на місці завдяки тонкому розрахунку ваги кольору, розміру й фактури (Музика, 2024).

Акцентування – це голос художника. Воно виділяє головне, те, заради чого створено твір. Акцент може бути кольоровим (яскрава червона пляма на приглушеному тлі), тональним (найсвітліше або найтемніше місце), фактурним чи композиційним (перетин діагоналей, «золотий перетин»). Наприклад, яскраві червоні плями в картинах Анрі Матісс або світлотіньові рішення в роботах Рембрандт ван Рейн миттєво притягують погляд. Без акцентування твір розпадається на рівнозначні частини й втрачає силу впливу.

Саме композиційні прийоми структурують художній образ. Вони перетворюють хаотичний набір ліній і плям на осмислений світ. Митці не просто «малюють те, що бачать» – вони свідомо керують увагою глядача, емоціями й думкою. Композиція – це невидимі нитки, які зшивають окремі елементи в єдине переживання.

Особливо яскраво структура композиції проявляється у взаємодії з рисунком і живописом (Осипчук, Басанець, Басанець, 2017). Рисунок формує основу: точність пропорцій, конструкцію форми, логіку простору. Живопис додає колір, світло, емоційність і фактуру. Коли ці складові працюють разом, твір сприймається як цілісний образ. Глядач не розділяє окремі елементи – лінії чи кольори – а відразу бачить завершену художню форму. Композиція не створює нових деталей, вона організовує наявні елементи так, щоб вони стали помітними та виразними.

Тому композиція – це не технічний прийом, а філософія творчості. Вона вчить митця бути не копіювальником, а творцем, який свідомо конструює світ, у якому глядач переживає катарсис. Саме в цій єдності рисунка, живопису й композиції народжується справжній художній образ – той, що залишається в пам'яті й у серці назавжди.

У художній творчості рисунок, живопис і композиція ніколи не існують окремо – вони утворюють єдине живе ціле, де кожна складова підсилює інші й створює потужний емоційний та естетичний ефект. Рисунок задає структуру, точність ліній і об'ємів, ніби скелет твору. Живопис напо-

вноє цю структуру диханням кольору, світла, тіні й фактури, роблячи її живою й емоційно насиченою. Композиція організовує елементи в просторі, керує поглядом глядача, формує ритм, баланс і кульмінацію (Меленюк, 2020). Коли ці три техніки працюють у злагоді, виникає магія – зображення перестає бути просто «картинкою» і перетворюється на глибокий художній образ, здатний торкнутися душі.

Класичне мистецтво демонструє блискучі приклади такої синергії. У «Моні Лізі» Леонардо да Вінчі рисунок задає точну анатомію обличчя, пальців і складок одягу, живопис зі сфумато розчиняє контури в м'якому світлі, а пірамідальна композиція фіксує погляд у центрі й веде його в глибину простору. Рембрандт у пізніх автопортретах поєднує чіткий рисунок, насичене тепле світло й глибокі тіні живопису, а асиметрична композиція з діагоналями перетворює обличчя на драматичну сцену внутрішнього життя (Меленюк, 2020).

У сучасному мистецтві синтез технік стає сміливішим і часто свідомо порушує класичні правила. Пікассо в «Герніці» (1937) оголює рисунок через різкі, деформовані лінії; монохромний живопис підсилює емоційний удар, а композиція, стисла переповнена фігурами з центральним трикутником, фіксує погляд на коні й лампі. Френсіс Бекон у триптихах поєднує агресивний рисунок, густу м'ясну фактуру живопису й жорстку композицію, що «замкнена» у просторі, викликаючи фізичний дискомфорт і водночас нездатність відірватися.

Класика й сучасність відрізняються підходами: у Відродженні та бароко панувала ієрархія – рисунок як основа, живопис – розвиток, композиція – завершення. Сучасне мистецтво руйнує ці рамки: рисунок може стати самостійним живописом, композиція – головним змістом, а живопис – інструментом трансформації форми. Завдяки цій свободі народжуються нові мови: від цифрового арт-колажу до інсталяцій, де рисунок, живопис і композиція виходять за межі полотна (Кириченко, 2002).

Справжня сила мистецтва виникає там, де ці три складові перестають бути окремими дисциплінами і стають єдиним подихом художника. Це не просто техніка – це спосіб зробити невидимий внутрішній світ видимим і незабутнім.

У роботі художника рисунок, живопис і композиція – це не просто технічні навички, а спосіб мислення, через який ідея поступово оживає й перетворюється на цілісний, виразний образ. Саме вони допомагають митцю впорядкувати творчий процес, не загубитися в хаосі й донести

свою думку до глядача так, щоб її не лише зрозуміли, а й відчули. Завдяки цьому між формою і змістом виникає гармонія, а складна реальність набуває узагальненого, художньо осмисленого вигляду (Лагутенко, 2007).

Творчий процес зазвичай проходить кілька етапів, і на кожному з них ці три складові проявляються по-різному. Спочатку виникає задум – інколи як невиразне відчуття або образ. У цей момент найбільше «працює» композиція: художник шукає оптимальне розташування елементів, обирає формат, ракурс, ритм. Рисунок проявляється у швидких ескізах – це перші спроби вхопити ідею й не дати їй зникнути. Живопис лише намічається у вигляді тональних проб, які допомагають відчути світло і тінь.

Далі настає етап глибшого занурення – робота з натурою. Тут на перший план виходить рисунок: художник уважно аналізує форму, уточнює пропорції, працює з анатомією та перспективою. Паралельно уточнюється композиція, а живопис проявляється в кольорових етюдах – пошуках настрою, світла, колірної гармонії.

Коли починається створення основної роботи, провідну роль відіграє живопис. Саме тоді твір починає «дихати»: з'являються колір, глибина, матеріальність. Рисунок допомагає зберегти точність, а композиція об'єднує всі елементи, розставляє акценти й спрямовує погляд глядача (Меленюк, 2020).

Завершальний етап – це своєрідний діалог із власною роботою. Художник оцінює, чи все працює як єдине ціле: чи не порушена цілісність композиції, чи гармонійні кольори, чи немає зайвих або випадкових елементів. Саме тут твір набуває завершеності й внутрішньої рівноваги.

Щоб створити сильний художній образ, митці користуються перевіреними підходами. Один із найважливіших – рух від загального до часткового: спочатку великі маси, а вже потім деталі. Важливою є і робота з серією невеликих ескізів – вона дає можливість шукати, помилятися й знаходити найкраще рішення. Значну роль відіграють ритм, контрасти, пропорції – саме вони додають роботі динаміки й виразності.

Іноді художник свідомо порушує правила – не випадково, а з відчуттям, коли це підсилює ідею. Тоді таке «порушення» стає не помилкою, а творчим прийомом.

Вивчення класичних творів також надзвичайно важливе. Наприклад, роботи Леонардо да Вінчі та пейзажі Сергій Васильківський, Архип Куїнджі і Микола Пимоненко допомагають відчути композицію не лише розумом, а й інтуїтивно. Знання

її законів є основою виразного мистецтва: вони дозволяють об'єднати всі елементи в єдине ціле, зробити твір зрозумілим і переконливим. Без цього робота може виглядати розпорошеною й втрачати увагу глядача. Натомість продумана композиція веде погляд, створює глибину і підсилює емоційний вплив (Арнхейм, 2012).

У підсумку все зводиться до простого: коли рисунок, живопис і композиція працюють разом – народжується справжній художній образ. А їх системне опанування – це не лише про майстерність, а й про впевненість митця у власному баченні.

Висновки. Автори, аналізуючи статтю, дійшли висновку, що рисунок, живопис і композиція – це не просто окремі елементи мистецтва, а взаємопов'язані та взаємодопоміжні один одного складові, які створюють живий і цілісний художній образ. Рисунок стає основою, скелетом твору, який точно передає форму, пропорції і конструк-

цію, допомагаючи художнику «зловити» об'єм і простір у своїх руках. Живопис надає цьому образу емоційності, кольору, світла та тіні, перетворюючи суху реальність на тепле, особисте бачення автора. Композиція ж об'єднує всі ці елементи, створюючи ритм, баланс, динаміку або спокій, та спрямовує погляд глядача туди, де б'ється серце картини (Лагутенко, 2007).

Саме в такому поєднанні образ стає цілісним, глибоким і здатним зачепити за живе, незалежно від стилю чи жанру. Розуміння взаємодії рисунка, живопису та композиції допомагає бачити закономірності художньої мови, глибину образотворчої структури та те, як твір впливає на глядача.

Коротко кажучи, рисунок, живопис і композиція – це не сухі технічні прийоми, а жива, органічна єдність, завдяки якій задум автора оживає і торкається душі кожного, хто зупиняє свій погляд на картині (Гоген, 1903).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванов С. Основи композиції : навч. посіб. Львів : Світ, 2013. 232 с.
2. Лагутенко О. Нариси з історії української графіки ХХ століття. Київ : Грані-Т, 2007. 168 с.
3. Брильов С., Козік В. Роль живопису, рисунка і скульптури у формуванні мислення архітектора та дизайнера. АПН-журнал. 2025. № 85. С. 15.
4. Осадча О. А. До питання спорідненості школи Михайла Бойчука і Баугаузу. Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції КДАДПМД ім. М. Бойчука. Київ, 2025. С. 4–10.
5. Музика О. Я. Живопис: матеріали і техніки : навч. посіб. Київ : Талком, 2024. 260 с.
6. Арнхейм Р. Мистецтво та візуальне сприйняття / пер. з англ. Київ : Архітектура-С, 2012. 392 с.
7. Да Вінчі Л. Трактат про живопис / пер. з італ. Київ : Фоліо, 2013. 256 с.
8. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої грамоти. Київ : Вища школа, 2002. 168 с.
9. Меленюк Т. В. Основи композиції : навч. посіб. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 84 с.
10. Осипчук М. В., Басанець О. П., Басанець Ю. П. Рисунок як засіб пізнання дійсності художником. Нові технології навчання. 2017. Вип. 90. С. 90–97.
11. Степовик Д. В. Тарас Шевченко. Живопис, графіка : альбом / упоряд. Д. В. Степовик. Київ : Мистецтво, 1984. 175 с.
12. Гоген П. Письмові твори і листи про живопис. Париж : Éditions des Beaux-Arts, 1903. 250 с.
13. Іттен Й. Мистецтво кольору / пер. з нім. Київ : Мистецтво, 1961. 200 с.

REFERENCES

1. Ivanov S. (2013) *Osnovy kompozytsii* [Fundamentals of Composition]: navch. posib.. Lviv. Svit. 232. [in Ukrainian].
2. Lahutenko O. (2007) *Narysy z istorii ukrainskoi hrafiky XX stolittia* [Essays on the History of Ukrainian Graphics of the 20th Century]. Kyiv. Hrani-T. 168. [in Ukrainian].
3. Brylov S., Kozik V. (2025) *Rol zhyvopysu, rysunka i skulptury u formuvanni myslennia arkhitekтора ta dyzainera* [The Role of Painting, Drawing and Sculpture in Shaping the Thinking of an Architect and Designer]. APN-zhurnal. 85. 15. [in Ukrainian].
4. Osadcha O. A. (2025) *Do pytannia sporidnenosti shkoly Mykhaila Boichuka i Bauhausu* [On the Issue of the Affinity between the School of Mykhailo Boichuk and the Bauhaus]. Zbirnyk tez III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii KDADPMD im. M. Boichuka. Kyiv. 4–10. [in Ukrainian].
5. Muzyka O. Ya. (2024) *Zhyvopys: materialy i tekhniky* : navch. posib. [Painting: Materials and Techniques]. Kyiv. Talkom. 260. [in Ukrainian].
6. Arnheim R. (2012) *Mystetstvo ta vizualne spryiniattia* [Art and Visual Perception]. Kyiv. Arkhitektura-S. 392. [in Ukrainian].
7. Da Vinci L. (2013) *Traktat pro zhyvopys* [Treatise on Painting]. Kyiv. Folio. 256. [in Ukrainian].
8. Kyrychenko M. A., Kyrychenko I. M. (2002) *Osnovy obrazotvorchoi hramoty* [Fundamentals of Fine Arts Literacy]. Kyiv. Vyshcha shkola. 168. [in Ukrainian].
9. Meleniuk T. V. (2020) *Osnovy kompozytsii* : navch. posib. [Fundamentals of Composition]. Kyiv. Borys Hrinchenko Kyiv University. 84. [in Ukrainian].

10. Osypchuk M. V., Basanets O. P., Basanets Yu. P. (2017) Rysunok yak zasib piznannia diisnosti khudozhnykom [Drawing as a Means of Cognition of Reality by an Artist]. *Novi tekhnolohii navchannia*. 90. 90–97. [in Ukrainian].
11. Stepovyk D. V. (1984) Taras Shevchenko. Zhyvopys, hrafika : albom [Taras Shevchenko. Painting, Graphics: Album]. Kyiv. Mystetstvo. 175. [in Ukrainian].
12. Gauguin P. (1903) Pysmovi tvory i lysty pro zhyvopys [Writings and Letters on Painting]. Paris. Éditions des Beaux-Arts. 250. [in French].
13. Itten J. (1961) Mystetstvo koloru [The Art of Color]. Kyiv. Mystetstvo. 200. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 03.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

